

Rektor Thomas Ulrik Stillings translokationstale til studenterne 2025

Tre ord der definerer jeres samtid og fremtid – jeres vej

Kære studenter, kære forældre

Jeg har set frem til og glædet mig til at holde denne translokationstale for jer.

Det er første gang, jeg holder sådan en tale, så det betyder selvfølgelig meget for mig, at I forhåbentlig vil kunne lide den, og at den rent faktisk også giver jer noget med på vejen fremover – jeres vej.

I kære studenter har nogle bisiddere med i dag i form af jeres forældre og familie. Det er godt, for jeg kan se, at der er et par stykker af jer, som stadig ser lidt køresyge ud.

Men tilbage til det med vejen – jeres vej, for min tale skal handle om jer.

Jeg vil på bedste gammelkloge-Åge-facon forsøge at give jer nogle velmenende råd med på vejen.

Min tale til jer falder i tre kapitler, for det er jo sådan, at I har gået her på skolen i tre år. Tre år, som er fløjet af sted. I har sikkert oplevet både opture og nedture på vejen. Men nu sidder I her med huen på som smukke unge mennesker.

I de tre år, I har gået på skolen, har Dansk Sprognævn - som de altid gør - hvert år udpeget et enkelt ord, som fortæller noget særligt om året og dermed om jer og jeres samtid. Jeg vil her tale jer igennem disse ord.

2022: Kiev

At ordet "Kiev" rammesætter jeres første gymnasieår 2022 fortæller os - udover det faktum, at vi oplever en temmelig stor og voldsom invasionskrig kun 1.000 km væk - at vi lever i en tid, hvor krig, konflikter, overgreb, kynisme, løgn og fake news er desværre en del af verdensorden i dag.

Det kaos kalder på oplysning, viden, kritiske demokratiske borgere, der forholder sig til, hvilke værdier de ønsker deres samfund og liv skal baseres på. Jeg håber, at vi på Katedralen har givet jer de bedste forudsætninger for at navigere i nutidens og fremtidens demokratiske processer på en oplyst og konstruktiv kritisk måde. Det er vigtigt for os alle, at I spiller aktivt med i den fremtidige udformning af vores demokrati. Det skal passes. Eller sygner det hen og bliver svagt.

Når man kigger på de forskellige konflikter rundt om i verden, ses det, at Danmark - på trods af vores beskedne størrelse - både nationalt og internationalt påvirkes af konflikterne – så de vedkommer os alle, også jer. Tag kampen op, og pas på de gode fællesskaber, vi har skabt i vores samfund. Men husk, at det kan være svært at debattere og lytte, hvis man selv er fyldt med ord.

2023: ChatGPT

I 2023 er ordet "ChatGPT".

AI eller kunstig intelligens eksploderede i det år – jeres andet på Katedralen. Tilgængeligheden ift. AI for os alle gjorde en kæmpe forskel.

Vi skal passe på, at AI ikke bliver en bevidstløs hjælper, vi altid tyer til i stort og småt. Hjernen er en muskel, som skal trænes som alle andre muskler. Lov mig, at I ikke mister jeres kritiske sans, og begræns jeres brug af AI mest muligt -særligt når I skal træne eller uddanne jer. I og vi har brug for jer som selvstændigt tænkende, kompetente unge mennesker.

Der opstod i skolesammenhæng en masse debatter om fokus skulle lægges på snyd og sanktioner eller i stedet vejledning og læring. Jeg kan godt forstå, at I til tider har været usikre på, hvilke rammer I stod i og måske har følt jer lidt utrygge i det.

Som jeg ser det er vores skriftsprog på den længere bane på spil. At kunne udtrykke sig på skrift er en væsentlig grundsten i vores civilisation, som vi pt. udfordrer. Hvis I mister jeres evne til at formulere jer ordentligt på skrift, mister vi alle rigtig meget.

Løsningen på problemet er ikke at forbyde AI. Skoler og uddannelser skal i en eller anden grad afspejle den verden, der omgiver os, og AI er nu en del af den verden – på godt og ondt. Vi skal vejlede og guide jer endnu bedre i at anvende AI på en konstruktiv og kritisk måde, så det fremmer jeres læring - ikke det modsatte.

AI vil med sikkerhed kommer til at præge jeres fremtid og videre uddannelsesvej. Jeg håber, at I vil huske at navigere kritisk i det landskab, så ikke AI styrer jer, men omvendt.

2024: Fedtemøg

Årets ord i 2024 - jeres tredje år på Katedralen - er "Fedtemøg". Ordet refererer ikke til jeres lektiebyrde eller jeres læreres feedback på en mindre god aflevering. Ordet adresserer som bekendt vores miljø-, klima- og forureningsudfordring, som ikke bare gør sig gældende lokalt og nationalt her i Danmark, men globalt. I jeres samtid og ikke mindst fremtid kalder vores fælles miljøpåvirkning på en øget bevidsthed og stillingtagen. Mit råd til jer i denne sammenhæng vil være, at I bør have fokus på fakta og løsninger, fremfor symbolske handling i tilfældig kontekst. Det giver fx ikke megen mening at være storforbruger af fx nyt tøj og sociale medier, mens man peger fingre ad andres uhensigtsmæssige miljøpåvirkninger. Det bliver ufokuseret og løser ikke den store udfordring.

I skal ikke være frygtssomme og utrygge, men søg viden, vær bevidste, og stil krav til jer selv og hinanden på jeres og vores fælles miljøes vegne.

Miljø- og klimabevidsthed er således en væsentlig del af det at være et dannet menneske i dag. Det sammen gælder demokratisk stillingtagen og digital adfærd, som de forrige ord Kiev og ChatGBT refererede til.

Om dannelse

I dimitterer i dag som studenter fra Roskilde Katedralskole, som smukke unge mennesker fyldt med positivisme og gåpåmod og tillid til verden – på trods af alle de mange udfordringer, jeg har stået her og remset op.

Mit ærinde med denne tale er ikke at udfordre den gode stemning. Tværtimod faktisk. Jeg vil gerne give jer lidt med på vejen, sådan at I også kan passe på den gode og trygge samfundsorden, vi alle tager for givet hver dag.

Verden både lokalt, nationalt og globalt kalder på dannede mennesker – på jer.

Men hvad er dannelse så egentlig i en tid, hvor Google har overhalet Goethe, og AI har overhalet Google?

Husk på: Dannelse handler ikke nødvendigvis om, hvor megen viden man har. Man kan sagtens være en dannelsesnørd uden at være dannet.

Men hvad skal man så være: Du skal omgås andre mennesker som om de kunne være dig selv. Du skal være i stand til at kunne sætte dig ind i, at de kunne være dig.

Empati er nemlig også dannelse. Det er faktisk topmålet af dannelse.

Her på Katedralen har vi har givet jer en masse kvalifikationer, særligt med fokus på det faglige.

Da jeg selv blev student, var der ikke noget galt med mine kvalifikationer, men jeg havde få kompetencer – eller livserfaringer. De kommer til jer med tiden. I den proces vil mit allervigtigste råd til jer være: Hav fokus på empatien. Lyt. Lær. Giv. Det man giver, kommer ofte dobbelt tilbage.

Jeg tror på jer og håber det bedste for jer på jeres vej.

Jeg vil sende jer afsted med en lettere omskrevet version af Kim Larsens rammende ord om netop jer:

I kom flyvende med storken
Til dette super fede sted
Fra alle fire verdenshjørner
Hvis vi tager det hele med

Og nu er I blevet voksne
Ligner ikke mere sig selv
Stemmerne er forandret, men–
Vi kender jer alligevel

I smukke unge mennesker
Pludselig er I stukket af

Hva' det er, I vil med livet
Det ka' kun I selv forstå
I smukke unge mennesker
Gid I længe leve må

Endnu en gang hjerteligt og stort tillykke med jeres eksamen.